

Konferencia az egyiptomi forradalom árnyékában

Az eurázsiai steppe középkortörténetének negyedik nemzetközi konferenciája
Kairó, Egyiptom, 2011. január 25–30.

A magyarság korai történetének kutatásában meghatározó a nomád népek és a nomadizmus kutatása. A magyar kutatás Kelet-Európa és az eurázsiai steppe korai és középkori történetének vizsgálatában nemzetközi tekintélyt vívott ki magának. Az 1990-es évek közepén a szegedi egyetem néhány steppetörténettel foglalkozó kutatója úgy vélte, hogy indítani kellene egy olyan konferenciasorozatot, amely a korai magyar történettel és az ehhez szorosan kapcsolódó nomád népek története, gazdasági, társadalmi, politikai és vallási viszonyai, valamint a szomszédos, letelepült civilizációkkal való kapcsolataik témakörében biztosítana rendszeres fórumot a történészek, nyelvészek, régészek számára. A

következőkben a konferenciasorozat történetének bemutatása után a legutóbbi MeN-ről (Medieval Nomads 4) számolunk be.

1997-ben, az akkor még József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Középkori Egyetemes Történeti Tanszékének vezetője, Zimonyi István és kollégái egy izgalmas témakörben szervezték meg a konferenciasorozat első ülését Szegeden. A Kárpát-medence és a steppe kapcsolatát járták körül az előadók. Az elhangzott előadások közül tizenhétnek írott, tanulmány változata megjelent a Márton Alfréd szerkesztette A Kárpát-medence és a steppe c. (Magyar Őstörténeti Könyvtár 14. Budapest, Balassi Kiadó, 2001) tanulmánykötetben.

Medieval Nomads

Organized by:

Office of the Hungarian Cultural Counsellor
in Cairo

University of Szeged
Faculty of Arts
Department of Medieval Studies

Venue of the conference:

Office
of the Hungarian Cultural Counsellor
in Cairo
13, Gawad Hosni St. 2nd Floor
Abdin

Our sponsors were:

Fourth International
Conference on the Medieval
History of the Eurasian
Steppe

Cairo, Egypt
25-30 January 2011

A következő, 2000-ben megszervezett konferencia témája az eurázsiai népvándorlások és a magyar honfoglalás volt. A Szegeden elhangzott előadások megjelentek a Felföldi Szabolcs és Sinkovics Balázs szerkesztette Nomád népvándorlások – magyar honfoglalás c. kötetben (Magyar Őstörténeti Könyvtár 15. Budapest, Balassi Kiadó 2001).

A sorozat újabb, 2002 őszén sorra kerülő ülésének témája a nomádok fegyverzete és harcmodora volt. Az előadások tanulmányváltozatai ugyancsak olvashatók a Balogh László és Keller László szerkesztette Fegyveres nomádok, nomád fegyverek c. konferenciakötetben (Magyar Őstörténeti Könyvtár 21, Budapest, Balassi Kiadó, 2004). Az előadásokat záró beszédében a főszervező, Zimonyi István bejelentette, hogy a nemzetközi érdeklődés következtében (bár mindegyik korábbi konferencián német, illetve osztrák kutatók is előadtak) következő alkalommal „hivatalosan” is nemzetközivé válik a konferencia.

Így 2004 májusában a Szegedi Tudományegyetem három intézménye, a Középkori Egyetemes Történeti Tanszék, a Régészeti Tanszék és a Magyar Őstörténeti Kutatócsoport vezetőiből álló szervezőbizottság már egy nemzetközi konferenciára (First International Conference on the Medieval History of the Eurasian Steppe – MeN (Medieval Nomads) hívta meg a steppetörténet legnagyobbjait. A szegedi konferencián olyan kutatók tartottak előadást, mint a nemrég elhunyt bloomingtoni professzor, Sinor Dénes. (A professzor szegedi kötődését bizonyítja, hogy könyvtárának egy jelentős része várhatóan a szegedi Egyetemi Könyvtár gyűjteményét fogja gazdagítani.) De részt vett Michael R. Drompp, Font Márta, Szergej Kljastornyj, Róna-Tas András, Vásáry István, Dmitrij Vasziljev és David C. Wright is. Mivel a konferencia szervezőinek egyik fontos célkitűzése, hogy a neves kutatók mellett a tehetséges kezdőknek is megmérettetési lehetőséget biztosítson, a harmincnégyszáz előadásból néhányat fiatal kutatók tartottak. Az elhang-

zottak tanulmányváltozatai az Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae 2005-ös számaiban olvashatók.

Jászberényben 2007-ben már visszatérő vendégként üdvözölhettünk egyes kutatókat az Oroszországból, Japánból, Németországból, Nagy-Britanniából, Törökországból és más-honnan érkező előadók közül. A jászberényi Jász Múzeum és az SzTE két tanszékének (a Régészeti és a Középkori Egyetemes Történeti) szervezésében lezajlott konferencia előadásai az egyetem Történeti Intézetének évkönyvében, a *Chronica. Annual of the Institute of History, University of Szeged* 7–8 (2007–2008) számában jelentek meg.

A harmadik, MeN 3 konferenciára a Miskolci Egyetem Történeti Intézete és a Szegedi Tudományegyetem Középkori Egyetemes Történeti Tanszékének szervezésében Miskolcon került sor 2009 májusában. A konferenciakötet a főszervező, Dobrovits Mihály szerkesztésében hamarosan napvilágot lát az Miskolci Egyetem évkönyveként.

2011. január 25. és 30. között a Fátimida-dinasztia (909–1171) által a 10. században alapított városban, Kairóban gyűltek össze ismét a téma kutatói. Ez alkalommal a szegedi tanszék a Kairói Magyar Kulturális Tanácsosi Hivatal társszervezésében rendezte a konferenciát. Talán furcsának tűnik a helyszín, de Egyiptomnak van kapcsolata az eurázsiai nomád népekkel. Az 1250-ben hatalomra került mameluk dinasztia tagjai ugyanis Kelet-Európa területéről kerültek Észak-Afrikába. 1517-ig, az oszmán hódításig az Egyiptomot irányító szultánok kipcak és cserkesz származásúak voltak.

A konferencia az eddig megszokott módon főképpen történeti és régészeti témákat érintett. A tudományos ülésre szánt három nap alatt harminchat előadás hangzott el. Ezek az ókortól a 20. századig ölelték fel a nomád népek történetét, illetve kutatástörténetét. Az alábbiakban csak néhányat kiemelve próbáljuk a konferencia sokszínűségét illusztrálni. A kon-

ferencia díszvendége a neves francia orientalista, Françoise Aubin professzor asszony volt, aki előadásában azt mutatta be, milyen hatása volt a mongol Jüan-dinasztia uralmának Kína adminisztrációjára és törvénykezésére. Izgalmas kérdéseket feszegetett a szegedi egyetemen oktató professzor asszony, Ivanics Mária, aki a 14. századi arany hordabeli és a 16–17. századi krími kánságbeli katunok (kánok feleségei) szerepét vizsgálta. Bemutatta, milyen címekeket viseltek az uralkodóház asszonyai, milyen gazdasági hatalmuk és ebből fakadóan milyen politikai befolyásuk volt a főfeleségeknek.

Ursula Brosseder a Bonni Egyetem kutatója előadásában a hszüingnu elitről alkotott képet árnyalta a régészeti leletek segítségével. Régészetiileg csak a Kr.e. 1. század második felében és a Kr.u. 1. században rajzolódik ki az elit, ekkor jelennek meg sírjaikban azok a presztízsjavak, amelyek széleskörű eurázsiai kapcsolatokra utalnak.

A katalán Agustí Alemany, aki kiadta az alánokra vonatkozó írott forrásokat, az észak-iráni népesség Kazár Kaganátusban betöltött szerepéről értekezett. Az Osakai Egyetem tanára, a turkológus Takashi Osawa a Türk Kaganátus (552–745) dinasztiájának, az Asinához nevével kapcsolatos iráni eredetű és széles körben elterjedt etimológiáját cáfolta, valamint a név Nyugat-Ázsiában való elterjedését vizsgálta. Az Olaszországban élő örmény származású Zara Pogossian arra mutatott rá előadásában, hogy bár a korabeli források a mongol hódítóknek apokaliptikus jelentőséget tulajdonítottak örmény kútfőkben ennek alig van nyoma.

Az utóbbi évtizedben nagy lendülettel folyó ukrainai és oroszországi feltárásoknak köszönhetően egyre több adattal rendelkezünk nemcsak általában a nomád népekről, de a

magyarság korai történetével kapcsolatosan is. Az orosz és ukrán résztvevőktől számos színes, képes, érdekesítő beszámoló hangzott el újabb ásatásokról. Ezek eredményeiről a magyar érdeklődő részben ezen konferenciáknak köszönhetően értesül.

Egyetemünkről az előbb említett Ivanics Mária mellett Wojtilla Gyula professzor, Balogh László, Nagy Katalin, Polgár Szabolcs és Kovács Szilvia tartottak előadást. Az épülőben levő szegedi–egyiptomi kapcsolatoknak jegyében érdekes előadást hallhattunk az Alexandriai Egyetem oktatójától, Elmetwali Tamimtól a kunok és Rusz kapcsolatáról.

A nyugati előadók számára szokatlan lehetett, hogy a programot időnként félbe kellett szakítani a közelben levő mecset minaretjéből felhangzó imára történő felhívás miatt. Ugyanakkor a résztvevőket lenyűgözte a Kelet és Nyugat különleges találkozása a világ egyik legnépesebb városában, ahol olyan történeti jelentőségű városrészek vannak egymás mellett, mint az UNESCO világörökségi listáján szereplő iszlám negyed vagy a kopt keresztény Ó-Kairó.

A konferencia utolsó napjainak sajátos hangulatot adott a január 25-én kezdődő megmozdulások fokozódása, ami végül, mint ismeretes, Hoszni Mubarak egyiptomi elnök lemondásához vezetett. A kijárási tilalom és a Tahrír téri események miatt a konferencia programjából elmaradt a híres Egyiptomi Múzeumnak és az Iszlám Művészetek Múzeumának a megtekintése.

A történelmi eseményektől, illetve ennek a konferenciára gyakorolt hatásától eltekintve a MeN 4 zökkenőmentesen zajlott le, köszönhetően a Kairói Magyar Kulturális Tanácsosi Hivatal vezetőjének, Zimonyi István kulturális tanácsosnak és intézetének dolgozóinak.

KOVÁCS SZILVIA